

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum dubia sint in meliorem partem interpretanda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

intellectu hoc esse ab illo perpetratum: possunt siquidem omnes mentiri, sed certudo fidei: quoniam idonei testes, & probata confessio, sufficiens causa sunt ad determinandum intellectum nostrum ad alteram partem contradictionis non videamus, sed indebet tenendum in tali materia, scilicet in his quae contineantur.

Sed si te deo, quod in author certitudinem in humanis posibile, lege declarerit illa esse, quod est per idoneos, non tamem acerbitate ad solam certitudinem per testes idoneos. Contingit enim, quandoque sine tali certitudine recte iudicari, ut pater de antico Salomonis, Regum 3. qui ex indiciis pia communitatis, sapientie occidente invenientur, quod humanae sententiae & mari: non damnam: tamen per hoc alteram homicidij, & oppressionis fidem. Ex quo namque alia certitudo habetur non potius, debuit ex illo indicio in tali iudicari in meliorem partem. Et similiiter potest, & debet quilibet iudex facere in similibus eventibus. In humanis siquidem oportet ut pro certo eo, quod communiter creditur, quamvis verum certum non sit.

In reponitione ad tertium eiusdem articuli adserere, quod quia linea indica non sunt nisi causa malam opinionem de proximo, & inter praeceptum bona hominum computatis bona de ipso opinione, quia humana gloria, cui diuitie non comparantur, in hominum opinione confitit: ideo accipiens ex leibius indicis sive malam opinionem, sive vilra opinionem iudicium apud se malum, iniuste facit illi, tribuens illi de malo, quod ille non meruit, aut plausum meruit. Hor enim iniustum esse manifeste patet, & ex hoc proximum indebet delipicari, & si non affectu, factu tamē certum malum iniuste affirmatur. Verum tamen est, quod quia opinio imperfectum quid est in genere cognitionis, & determinationis propter hesitationem admittit, & iudicium temerarium de peccatis leibius ratione materie imperfectum est: ideo nullum est peccatum mortale, sed foliumpmodo temerarium iudicium mortale ex leibius iudicis, ut in litera dicitur.

In reponitione ad tertium eiusdem articuli, 3. dubium occurrit, quod pacto verificetur, quod iudicium interius reducatur ad iudicium exterius, cum contingat sepe exterius iudicium fieri sine animo iudicandi exterius. Ut frequenter enim priuata personae indicant talen malum, contra quem tamen non cogitant proferre sententiam damnationis: & quandoque si possent, non proferret.

Ad hoc dicatur, quod quemadmodum ad homicidij vitium, reducitur non solum desiderium occidendi aliquem, sed etiam desiderium, quod aliquis moratur, quamvis nullo pacto vellet ipsum occidere: ita ad exterioris iudicij vitium reducitur, non solum velle dare damnacionem septemtiam, sed qualitercumque iniuste indicans ex leibius causis. Eiusdem enim rationis est: iniuria temeraria iudicij iniustus, & extra, quamvis non sit aequaliter.

conuenit tali materie, puta, cum aliiquid per idoneos testes probatur.

Ad SECUNDVM dicendum, qd ex hoc ipso, quod aliquis mala opiniosem habet de alio sine causa sufficienti, indebet contenti ipsum: & id eo in iuris-

ter ei.

Ad TERTIVM dicendum, qd quia iustitia, & iniustitia est circa exteriore operations, vt dictum est, tū iudicium suspiciosum directe ad iustitiam pertinet,

quando ad actum exteriores procedit: & tunc est peccatum mortale, vt dictum est. Iudicium autem interius pertinet ad iustitiam, secundum quod com-

paratur ad exterius iudicium, vt actus interior ad exteriores: si- cut concupiscentia ad fornicationem, & ira ad homicidium.

ARTICULVS IIII.

Vtrum dubia sint in meliorem partem interpretanda.

SED CONTRA est, quod Roman. 14. super illud, Qui non manducat, manducantem non iudicet, dicit glo. Dubia in meliorem partem sunt inter-

pretanda. Iudicium enim

pacem. Et similiiter potest, & debet quilibet iudex facere in similibus eventibus. In humanis siquidem oportet ut pro certo eo,

quod communiter creditur, quamvis verum certum non sit.

In reponitione ad tertium eiusdem articuli adserere, quod quia linea indica non sunt nisi causa malam opinionem de proximo, & inter praeceptum bona hominum computatis bona de ipso opinione, quia humana gloria, cui diuitie non comparantur, in hominum opinione confitit: ideo accipiens ex leibius indicis sive malam opinionem, sive vilra opinionem iudicium apud se malum, iniuste facit illi, tribuens illi de malo, quod ille non meruit, aut plausum meruit. Hor enim iniustum esse manifeste patet, & ex hoc proximum indebet delipicari, & si non affectu, factu tamē certum malum iniuste affirmatur. Verum tamen est, quod quia opinio imperfectum quid est in genere cognitionis, & determinationis propter hesitationem admittit, & iudicium temerarium de peccatis leibius ratione materie imperfectum est: ideo nullum est peccatum mortale, sed foliumpmodo temerarium iudicium mortale ex leibius iudicis, ut in litera dicitur.

In reponitione ad tertium eiusdem articuli, 3. dubium occurrit, quod pacto verificetur, quod iudicium interius reducatur ad iudicium exterius, cum contingat sepe exterius iudicium fieri sine animo iudicandi exterius. Ut frequenter enim priuata personae indicant talen malum, contra quem tamen non cogitant proferre sententiam damnationis: & quandoque si possent, non proferret.

Ad hoc dicatur, quod quemadmodum ad homicidij vitium, reducitur non solum desiderium occidendi aliquem, sed etiam desiderium, quod aliquis moratur, quamvis nullo pacto vellet ipsum occidere: ita ad exterioris iudicij vitium reducitur, non solum velle dare damnacionem septemtiam, sed qualitercumque iniuste indicans ex leibius causis. Eiusdem enim rationis est: iniuria temeraria iudicij iniustus, & extra, quamvis non sit aequaliter.

Super Quatuor sexagesima Articulum quartum.

In articulo eiusdem 60. quarti, circa responsum ad primum & secundum finum, dubium occurrit & de conclusione scili-

Acet quod melius est, quod aliquis frequenter fallatur, habendo bonam opinionem de malo homine, quam quod rarius fallatur habens malam opinionem de aliquo bono: & de illius ratione, quia ex hoc sic in iuria alieui, non autem ex primo. De conclusione quidem, quia iudicium in materia morali ut in pluribus, ve-

rum est habendū pro vero absolute, & consequenter amplectēdū ut melius: sed iudicū quod rarius fallitur, est verum ut in pluribus. ergo De ratione vero, quia fallitur in bona opinione, nulli nocet. Nam nocet si biupsi, implendo animam huam falsis opinionebus: peius est autem nocere fibi, quam alteri.

Et si contra hoc afferatur quod in litera dicitur, quod fallitū iudicium de bono alterius non pertinet ad malum intellectus indicantis, sed ad bonū affectum ipsius: scilicet nec ad perfectionem intellectus secundum se pertinet cognitio singularium, continentium, magnum augur dubium, tum quia licet ad perfectionē intellectus secundum se, non pertinet cognoscere veritatem contingentium singularium, pertinet tamen ad perfectionē intellectus, ut extendit ad operationem, hoc est, quod licet veritas singularium contingit.

Lib. 1. de do-
tri. Christ.
cap. 27. in
princ. to. 3.

Est Aug. lib.
2. de sermo.
Dom. in mo-
te c. 28. ante
medium, to.
mo 4.

tium non sit de perfectione intellectus specularius, est tamen de perfectione intellectus practici. Intellectus enim extensione fit practicus, ut dicitur in tertio de Anima. Pater autem quod dicitur, Et simpliciter: quia ad prudentiam requiriunt memoria praeteritorum, & intellectus praetentum, & prout intentia futurorum. Et ad hominem: Nam autor inferius in terra parte, q. 11. artic. primo ad tertium hoc expressè dicit. Constat autem quod iudicium, de quo est sermo, ad intellectum practicum spectat. ergo fallitū in humanis: contra perfectionem est eius, & prudentie nocet. Et veteris lequitur quod imperficiens litera attulit ad propostum, quod cognoscere veritatem contingentium singularium non pertinet ad perfectionem intellectus secundum se, id est specularius. Nam sermo est de intellectu practico: Tum quia non valet argumentum, Cognoscere veritatem singularium contingentium non pertinet ad perfectionem intellectus, ergo errare circa hanc non est malum intellectus: quoniam error de ratione sua ponit malum in intellectu errante. Sicut non valet. Videre columnas Herculis, non est de perfectione virtutis, ergo male videre ipsas non spectat ad imperfectionem virtutis: sed bene valeat, ergo carere talum cognitione, non ponit malum in intellectu.

Ad eidem huius rei, secundum est, quod dubia in meliore partem interpretanda esse, dupliciter intelligi potest, scilicet negari, & posse. Et si intelligatur negari, tenuis est, quod dubia non sunt in deteriori partem interpretanda: & sic intellectus hoc proposicio est verissima, ac certissima. Et propter hunc sensum Dominus negari praecepit Matth. 7. Nolite iudicare, & Apostolus ad Corinth. Qui non manducat, manducantem non iudicet. Et dum negari seruat hanc regulam, fit, ut si quando occurrat factum dubij iudicij de proximo, in eadem persiftimus opinione de illo proximo, in qua prius eramus, verbi gratia. Habebam Ioannem pro viro sobrio, inuenio postmodum ipsum bene comedentem, & bibentem, non mouetur ex hoc facto ad iudicandum, quod necessitate ductus sancte facit, quod est in meliore partem interpretari: nec ad dubitandum de sobrietate eius, quod est in peiori partem declinare: sed persisto in prima opinione immotus, hoc est enim in meliore parte

Secunda Secundæ S. Thomæ. S. S. inter-

interpretari negatiū. Et iuxta hunc sensum, nullum inninet periculum falsi iudicij, & omnes difficultates motæ locum non habent: nam nullum sic sit nouum iudicium, dum negatiū interpretatur dubia in meliore partē. Si autē intelligatur possumus, quod dubijs occurrentibus de proximo, sicut interpretatio in partē meliore, tunc est sensus, quod

Artic. præ-
ced. ad 2.

R E S P O N S I O N E M. Dicendum, quod sicut dictum est, * ex hoc ipso quod aliquis habet mālām opinionem de alio absque sufficiēti causa, iniuriatur ei, & contemnit ipsum. Nullus autem debet aliū contemnere, vel noctumentum quandocumque inferre, absque causa cogente. Et ideo ubi nō apparent manifesta indicia de malitia alicuius, debemus eū vt bonum habere, in meliore partē interpretando quod dubium est.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod potest contingere quod ille, qui in meliore partē interpretatur, frequenter fallitur: sed melius est, quod aliquis frequenter fallatur, habens bonām opinionem de aliquo malo homine, quam si rarius fallatur, habens mālām opinionem de aliquo bono: quia ex hoc fit iniuria alicui, non autem ex primo.

A D S E C U N D U M dicēdū, quod aliud est, iudicare de rebus, & aliud de hominibus. In iudicio enim in quo de rebus iudicamus, non attendit bonum, vel mālum ex parte ipsius rei, de qua iudicamus, cui nihil nocet qualiterque iudicemus de ipsa: sed attenditur ibi solūm bonūm iudicantis, si vere iudicet: vel mālum, si faliō: quia verū est bonū intellectus, falso autē est mālūm ipsius, vt dicitur in * 6. Ethicor. & ideo vñusquisque debet nisi ad hoc, quod de rebus in dicet secundum quod sunt: sed in iudicio, quo iudicamus de hominibus, pricipiū attēdit bonum & mālum ex parte eius de quo iudicatur, qui in hoc ipso honorabilis habetur, quod bonus iudicatur: & contemptibilis, si iudicetur mālus. Et ideo ad hoc potius tendere debemus in tali iudicio, quod hominem

F gnoſens est, pro quanto taliter cognoscere: ret: sed prodeſ intellectus, vt dirigens est, qui generē conformiter ad appetitū rectū, poteſt dirigenter esse verū. Et si cum his potius intellectus prakticus non differt a ſpecialiter

iudicemus bonum, niſi manifeſta ratio in contrarium apparet. Ipsi autem homini iudicati ſalfum, iudicetur, quo bene in dieat de alio, non pertinet ad malum intellectus ipsius: ſicut nec ad eius perfectionem ſicut per ſecundūm ſe cognoscere ve ritatem singularium cōtingentium, ſed magis pertinet ad bonum affectum.

A D T E R T I U M dicendum, q̄ interpretari aliqd in detiore, vel meliore partē, contingit dupliciter. Vno modo, per quādam ſuppositionem: & ſic cum debemus aliquibus mālis adhibere remedium ſue noſtris, ſue alienis, expedit ad hoc, vt ſecundū ſuppositione apponatur, & ſupponatur id quod eft deterr̄. q̄ ſupponit, q̄d eft effeā contra mālūm mālūm, multò magis eft efficax contra minus mālūm. Alio modo interpretari aliqd in bonum, vel mālum, diſtinctor, ſue determinando: & ſic in rerum iudicio debet aliq̄ dīcti ad hoc, vt interpretetur unquidque, ſm quod eft. In iudicio autē perfonarum, vñinterpretetur in melius, ſicut dictū eft.

ARTICVLVS V.

Vñrum ſit ſemper ſecundūm leges ſuas iudicandūm.

I A D QVI NTVM ſic procedit. Videtur, quod non ſit ſemper ſecundūm leges ſcriptas iudicandum. Scilicet enim vitandum eft in iūſtūm iudicium: ſed quandoq̄ leges ſcriptae cōfinae in iūſtūm, ſecundūm illud lāto. Vñ et qui cōdūt leges iniquas, & ſcribentes, in iūſtūm ſcrip- rūnt. ergo nō ſemper eft ſecun- dūm leges ſcriptas iudicandum.

& litera non illud, ſed ſecundūm dicit, que ſupponit, ſe eft in iūſtūm. Ad dubium vero de ratione dicitur, quoniam ne- teram ſpectat, quod author intēḡ. q̄ illud ſecundūm in iūſtūm non eft, ad ſenſum. Quoniam vero de ſenſu materie humis absolute, dicitur q̄ negat nō ſecundūm ſenſum, ſed ſecundūm illud lāto. Vñ et qui cōdūt leges iniquas, & ſcribentes, in iūſtūm ſcrip- rūnt. ergo nō ſemper eft ſecun- dūm leges ſcriptas iudicandum.

* Lib. 6. Ethic.
ex cas. col-
ligit. art. 5.
Et lib. 6. Me-
ta. tex. 8. ha-
bet expre-
ſe tom. 3.

